

За електронните документи и практическото им приложение в съвременните бизнес отношения

Тип на документа: авторски материал	<i>Автор / Източник:</i>
Автор/Източник: Росица Василева	Росица Василева
Обнародван/Публикуван на: 2021-01-22	Мартин Захариев
Дайджест "Търговско и облигационно право", 2021 г., кн. 01, стр. 24	<i>Визирани нормативни актове:</i>
	Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, Чл. 4
	Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги, Чл. 5
	Граждански процесуален кодекс, Чл. 184

ЗА ЕЛЕКТРОННИТЕ ДОКУМЕНТИ И ПРАКТИЧЕСКОТО ИМ ПРИЛОЖЕНИЕ В СЪВРЕМЕННИТЕ БИЗНЕС ОТНОШЕНИЯ

Дигитализацията на документооборота

В последното десетилетие се наблюдава постоянна тенденция към дигитализация на множество традиционни процеси в бизнес организациите. Тази тенденция драматично се ускори в последните месеци поради въведените противоепидемични мерки срещу пандемията от COVID-19, които доведоха до масовото въвеждане на работа от разстояние (когато това е възможно), провеждането на бизнес срещи, преговори и сключване на договори от разстояние и много други. Може би най-същественят от тези процеси е документооборотът на организацията, т. е. създаването, подписването, обмяна и съхранението на документация както вътре в организацията (напр. документи, създавани във връзка с работния процес), така и вън от нея (напр. документи, касаещи отношенията с доставчици, контрагенти, бизнес партньори и потенциални такива). С навлизането на понятия като договор, сключен от разстояние, електронно изявление (е-изявление), електронен документ (е-документ) и електронен подпис (е-подпис)¹ обаче възникват и множество въпроси, както и опасения, че новото дигитално битие на документите не е в състояние да гарантира интересите на правните субекти по същия начин, както старомодния хартиен документ. Настоящият анализ има за цел да изследва въпросите за правната стойност и значението на е-документите в контекста на търговските и гражданските правоотношения. Отправна точка за това е да се изясни същността на е-документа и е-изявлението и техните особености в сравнение с хартиения документ.

Що е то е-изявление и е-документ?

Правната уредба на е-документа се съдържа в Регламент (ЕС) № 910/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23.07.2014 г. относно електронната идентификация и удостоверителните услуги при електронни трансакции на вътрешния пазар и за отмяна на Директива 1999/93/ЕО (Регламента) и българския Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги (ЗЕДЕУУ). Същият е дефиниран като **всяко съдържание, съхранявано в електронна форма, по-специално текстови или звуков, визуален или аудио-визуален запис** (чл. 3, ал. 1 ЗЕДЕУУ във връзка с чл. 3, т. 35 от Регламента).

Самият Регламент не борави с понятието „е-изявление“, същото е въведено единствено в ЗЕДЕУУ. Съгласно чл. 2, ал. 1 ЗЕДЕУУ е-изявлението представлява:

- словесно изявление (т.е. представено със средствата на словото, иначе казано - с думи на език, използван от хората);
- представено в цифрова форма (т.е. във форма, която информационните и комуникационните технологии могат да разчетат, т.е. чрез нули и единици);
- чрез общоприет стандарт за преобразуване, разчитане и представяне на информацията (например pdf, doc/docx и др.)²,
- а според ал. 2 същото може да съдържа и несловесна информация (например схеми, скици и други изображения).

Понятието е-изявление е важно, защото с оглед на изричното правило на ЗЕДЕУУ (чл. 3, ал. 2) писмената форма се смята за спазена, ако е съставен е-документ, съдържащ е-изявление. В теорията посочената норма се посочва като приравняваща е-формата на писмената по силата на законова фикция³. Важно е да се посочи следната национална специфика на ЗЕДЕУУ: Същият признава писмената форма за спазена само при е-документ, съдържащ е-изявление. Тоест само е-документите, съдържащи словесна информация (и евентуално добавена към тях несловесна информация), могат да се признаят за писмени. Такова изискване в Регламента няма, т. е. Регламентът борави с по-широко понятие за е-документ, признавайки всяко съдържание в електронна форма за е-документ. Това разрешение се критикува с основание от някои автори, които посочват, че в бъдеще се очаква хармонизиране на българския закон с Регламента и че е възможно въвеждането на условно разграничение между „писмени електронни документи“ и „електронни документи, които не съдържат словесно електронно изявление“⁴.

Отделно с измененията в ЗЕДЕУУ от 2017 г., породени от необходимостта да се хармонизира българската националната правна уредба с правилата на Регламента, отпадна изискването е-изявлението да е записано върху магнитен, оптичен или друг носител и това записване да дава възможност то да бъде възпроизведено. Въпреки това, в теорията се сочи, че това изискване има голямо практико-приложно значение, защото смисълът на възпроизвеждането е е-изявлението да стигне до адресата, към който е отправено⁵. Ако това не може да се постигне, е-документът „загубва своя смисъл и значение в оборота“⁶.

Какви са особеностите на е-документа в сравнение с традиционния писмен документ?

Основна специфика на е-документа е, че за разлика от хартиения документ, който поначало се създава в определен ограничен брой екземпляри, всяко копиране на е-документа⁷ води до създаването на нов оригинал, тъй като копирането предполага възпроизвеждане на всеки един бит информация на е-документа. Иначе казано, е-документът има неограничен брой оригинали.

От друга страна, при материализирането на е-документа на хартия (например чрез принтирането му), резултатът **всякога ще представлява препис на този документ, а не оригинал**. Битието на оригинала остава изцяло в електронна среда, но това само по себе си не опорочава е-документа и не го омаловажава спрямо класическите писмени волеизявления. Това е така, защото, както бе посочено, по силата на законова фикция на е-документа, съдържащ е-изявление, е признато същото правно значение, както на писмения документ.

Кои документи не могат да се съставят в електронна форма?

Важно е да се отбележи, че определени категории документи са извън обхвата на ЗЕДЕУУ, т. е. те при никакви обстоятелства **не може валидно да се съставят в електронна форма**. На първо място, това са документи, материализиращи **сделки, за които законът изисква квалифицирана писмена форма** (чл. 1, ал. 2, т. 1 ЗЕДЕУУ). Съгласно § 1, т. 1 ДР на ЗЕДЕУУ това е форма за действителност или доказване на изявлението, при която законът предвижда **допълнителни изисквания** към писмената форма **като нотариална заверка на подписа, нотариален акт, саморъчно изписване на изявлението, участие на свидетели или длъжностни лица при извършване на**

изявлението и др. Това разрешение е разбираемо, доколкото електронната форма, както бе посочено по-горе, може да замести обикновената писмена форма, но не може да иземе функцията на нотариуса при нотариалните удостоверявания, саморъчното изписване на изявлението или да изпълни др. под. допълнителни изисквания⁸. За илюстриране на това по-долу е приложен неизчерпателен списък на някои от най-често срещаните в практиката примери, когато законът изисква квалифицирана писмена форма на сделката:

- договори за прехвърляне на собственост или за учредяване на други вещни права върху недвижими имоти (чл. 18 от Закона за задълженията и договорите (ЗЗД));
- договори за ипотека (чл. 167 ЗЗД);
- договори за прехвърляне и залагане на вземане, обезпечено с ипотека, встъпването в такова вземане и налагането на запор върху него, както и подновяването и заместването в задължение, обезпечено с ипотека (чл. 171, ал. 1 ЗЗД);
- съгласие на кредитора за заличаване на вписване на ипотека (чл. 179, ал. 1 ЗЗД);
- договори за продажба на наследство (чл. 212, ал. 1 ЗЗД);
- договори за дарение на движими вещи (чл. 225, ал. 2 ЗЗД - алтернативно, дарението може да се сключи чрез предаване на вещта);
- договори за поръчка за придобиване на вещни права върху недвижими имоти от името на довереника (чл. 292, ал. 3 ЗЗД);
- завещание (същото може да бъде нотариално или саморъчно - чл. 23 от Закона за наследството (ЗН)) и отмяна на завещание (с ново или с нотариален акт - чл. 38 ЗН);
- договори за продажба на търговско предприятие (чл. 15 от Търговския закон (ТЗ));
- договорите за прехвърляне на дялове в ООД (чл. 129, ал. 2 ТЗ);
- договори за продажба на регистрирани МПС (чл. 144, ал. 2 ЗДВП);
- договори и планове за преобразуване на търговски дружества (чл. 262е ТЗ);
- договор за учредяване на събирателно дружество или дружествен договор на командитно дружество (чл. 78 и 100 ТЗ);
- определени резолюции, декларации, упълномощавания и съгласия на управителния орган на търговски дружества/техни клонове (чл. 137, ал. 4 ТЗ, чл. 141, ал. 3, чл. 17, ал. 3 ТЗ, чл. 21, ал. 1, чл. 263, чл. 234, ал. 3 ТЗ и много други).

На второ място, не може да се съставя валиден е-документ в случаите, **когато държането на документа или на екземпляр от него има правно значение** (чл. 1, ал. 2, т. 2 ЗЕДЕУУ). Това се обяснява с изяснената по-горе особеност на е-документите всяко тяхно копие в електронна среда по същество да представлява оригинал. След като правото свързва определени последици с факта на държането на самия оригинален документ (т. е. материален носител), възможността е-документът да се мултиплицира неограничен брой пъти би компрометирала правното значение на държането⁹. В същото време, държането на хартиен препис на оригиналния е-документ не може да породи желаните от правото последици, именно защото става въпрос за препис, а не оригинал. Примери за това са товарителниците¹⁰, някои ценни книги като менителница (чл. 455 и сл. ТЗ), запис на заповед (чл. 535 и сл. ТЗ), чек (чл. 539 и сл. ТЗ), както и акциите на приносител до тяхното отпадане от българското законодателство и др.

За всички останали случаи обаче електронната форма е напълно валидна алтернатива на обикновената писмена форма.

Авторство на е-документа. Адресат на е-документа

Тук накратко следва да споменем, че чл. 4 ЗЕДЕУУ въвежда разграничение между фигурите „автор“ на е-изявление и „титulary“ на е-изявление. Съгласно посочената разпоредба **автор** на електронното изявление е физическото лице, което в изявлението се сочи като негов извършител. **Титуляр** на електронното изявление е лицето, от името на което е извършено електронното изявление - това може да бъде както физическо, така и юридическо лице. Подобно разграничение не може да бъде изведено пряко от Регламента и в този смисъл представлява една от спецификите на националния закон. В теорията е застъпено становището, че фигурата на подписващия ('signatory') е неправилно преведена в българската редакция на Регламента като „титulary“ и по своето съдържание понятието за „титulary“ по смисъла на Регламента е тъждествено с понятието „автор“ по смисъла на чл. 4 ЗЕДЕУУ¹¹.

Независимо от посочените аргументи, с оглед продължаващото съществуване на описаната национална законодателна уредба, можем да обобщим, че лицето, обозначено като автор на е-документ, е и негов титуляр, ако действа от свое име и за своя сметка. Ако пък авторът действа от името и за сметка на трето лице (например по силата на упълномощителна сделка, договор за поръчка¹² или законно представителство), то тогава титуляр на е-изявлението, инкорпорирано в е-документа, ще бъде това трето лице и последиците от изявената воля ще настъпят за него, а не за автора.

Адресат на е-изявлението може да бъде лице, което (1) по силата на закон е длъжно да получава електронни изявления или (2) за което въз основа на недвусмислени обстоятелства може да се смята, че се е съгласило да получи изявлението в електронна форма (чл. 5 ЗЕДЕУУ). Примери за първата категория например са административните органи, които по силата на Закона за електронното управление са длъжни да бъдат адресат и да приемат е-изявления от гражданите за нуждите на предоставяне на електронни административни услуги (чл. 11 ЗЕУ). По-голямо практическо значение за бизнеса има второто правило. То урежда **единствено правната възможност едно лице да бъде адресат на е-изявления**. В теорията се посочва, че за разлика от хартиения свят, никой не може да бъде задължен да получава е-изявления и да бъде обвързан от последиците в тях, **без да е дал съгласие за това**¹³. Важно е да се отбележи, че не е задължително съгласието да бъде изрично облечено в писмена форма. Разбира се, това е най-сигурният и надежден начин да се уговори размяната на е-изявления, затова и често в договорите се посочват изрични данни за контакт, на които да се разменят е-изявления във връзка с договора (напр. имейл адреси). Няма пречка обаче съгласието **да се извлече от поведението на страните, без то да е обективизирано в писмена форма**, или, както казва ЗЕДЕУУ, „въз основа на недвусмислени обстоятелства“. Така например, ако страните в хода на преговори по сключване на договор обменят поредица от SMS съобщения, съобщения по Скайп, Вайбър или друго подобно приложение или по имейл относно бъдещите условия по него и накрая постигнат договорка, впоследствие една от страните не може да заяви, че не е дала съгласието си да бъде адресат на е-изявления и поради това не се счита обвързана от договора. С факта на активното участие в преговорите и размяната на кореспонденция по съществуващото на тези преговори може да се заключи, че всяка от страните е дала съгласие да бъде адресат

на е-изявления. В теорията като друг пример се посочва предоставянето на визитна картичка с имейл и мобилен телефон в хода на преговори, което е индикация за съгласието на страната да получава е-изявления като SMS-и или имейли на посочените във визитката контакти¹⁴. Ако обаче двама мениджъри „се сприятелят“ в социална мрежа като Фейсбук, не може да се твърди, че двамата са обективирали съгласие да получават е-изявления чрез чат функционалностите на Фейсбук относно професионалната си дейност.

Доказателствена сила на е-документите в рамките на съдебно производство по граждански/търговски спорове

С оглед все по-бързото и интензивно навлизане на технологиите в ежедневието, логичен е стремежът от законодателна гледна точка към приравняване на е-документа на класическия хартиен документ, в това число и по отношение на неговата доказателствена сила в рамките на гражданския процес.

Е-документът е принципно признат за **годно доказателствено средство**. По този начин се гарантира защитата на правата и изпълнението на задълженията на лицата, които са титуляри на е-изявления. Това разбиране напълно съответства на съвременното ниво и развитие на гражданския и търговския оборот. Посредством разпоредбата на чл. 184, ал. 1 от Гражданския процесуален кодекс (ГПК) е въведена и изрична уредба, съгласно която електронният документ може да бъде представен възпроизведен на хартиен носител като **препис, заверен от страната**, а при поискване страната е длъжна да представи документа на електронен носител (т. е. в оригинал - бел. авт.). Съдебната практика¹⁵ допълнително развива това законодателно решение, като приема, че „Възпроизвеждането на електронния документ върху хартиен носител не променя характеристиките му. Съгласно разпоредбата на чл. 184, ал. 1, изр. 1 ГПК, той се представя по делото именно върху такъв носител, като препис, заверен от страната. Ако другата страна не поиска представянето на документа и на електронен носител, преписът е годно и достатъчно доказателство за авторството на изявлението и неговото съдържание“¹⁶.

Традиционно правната теория и съдебната практика боравят с редица утвърдени понятия, които конкретизират различни аспекти и характеристики на представени в процеса документи: **(1) частни и официални** - в зависимост от това дали автор е частен субект или длъжностно лице, действащо в кръга на официалните си правомощия; **(2) свидетелстващи и диспозитивни** - в зависимост от това дали материализират (удостоверяват наличието на) факти от действителността или волеизявления на автора, насочени към пораждање на правни последици; **(3) верни и неверни** - в зависимост от това дали съдържанието им отговаря на действителността или не; **(4) автентични и неавтентични** - в зависимост от това дали посоченият автор е действителният такъв или не.

Всички понятия, споменати накратко по-горе, имат значение за установяването и признаването на доказателствената сила на документа, както и на годността му да бъде използван в рамките на съдебно производство за целите на защита на правата и интересите на страните. В рамките на процеса документите могат да се ползват с **формална** и с **материална доказателствена сила**. Приема се, че всички частни документи се ползват с обвързваща съда формална доказателствена сила относно авторството, щом са подписани, а в хипотезите на чл. 181 ГПК имат и достоверна дата за трети лица¹⁷. Освен ако авторството на документа не бъде оспорено успешно в рамките на производство по оспорване на истинността на документ по чл. 193 ГПК, се приема, че материализираното в документа волеизявление е направено от подписалото документа лице (чл. 180 ГПК). Ето защо, **автентичният подписан документ се ползва с формална доказателствена сила в процеса**, тъй като удостоверява, че изявлението, съдържащо се в документа, е направено именно от лицето, което го е подписало. На следващо място, свидетелстващите документи (частни и официални) разполагат и с материална доказателствена сила¹⁸. По правило обаче с призната от закона **материална доказателствена сила разполагат само официалните свидетелстващи документи** (например удостоверение за наличието или липсата на задължения, издадено от Националната агенция за приходите) и те обвързват съда да приеме удостоверените в документа факти за доказани, доколкото съдържанието на документа не е успешно оспорено (чл. 179, ал. 1 ГПК). Такова оспорване се провежда отново в рамките на открито производство по чл. 193 ГПК, където чрез други доказателства би могло да се установи, че фактите, удостоверени в официалния документ, са неверни, или че не е спазен законовият ред за издаване на документа (например официалният удостоверителен документ не е бил издаден от длъжностно лице с необходимата компетентност). Така в свое **Решение № 270 от 19.02.2015 г. по к. гр. д. № 7175/2013 г.** Върховният касационен съд отбелязва, че: „*Няма документи, които да са с абсолютна, задължителна доказателствена сила. Законодателят е определил кои писмени доказателства и в каква част се ползват с обвързваща съда формална и материална доказателствена сила; тя може да бъде оборена при съблюдаване процедурата по чл. 193 ГПК и успешно проведено доказване*“. Следва да се обърне внимание, че дори неподписан документ, включително е-документ, може да бъде използван в процеса, с уговорката, че той ще бъде еквивалентен на частен свидетелстващ документ без обвързваща материална доказателствена сила за съда относно съдържанието и фактите в него и ще се цени от съда заедно с всички останали доказателства по делото¹⁹.

Важно е да се отбележи, че посочените принципни положения са **изцяло приложими и за е-документите** и съдът ще приложи същите критерии, приложими по отношение на обикновения писмен (хартиен) документ, включително при преценката на неговия частен или официален характер, автентичността, достоверността на датата и в крайна сметка материалната и формалната му доказателствена сила. Така например едно електронно свидетелство за съдимост ще се ползва с материална доказателствена сила относно удостоверените в него факти за (не)създање на лицето, също както ако удостоверението бе издадено на хартия. По същия начин един договор от разстояние с потребител, подписан в електронна форма с някой от видовете електронни подписи (напр. приемане на Общи условия на електронен магазин с натискане на виртуален бутон, което представлява обикновен е-подпис, приравнен по волята на страните на саморъчен подпис), ще се ползва с формална доказателствена сила също както ако Общите условия бяха подписани на хартия в офиса на търговеца. Не съществува и съмнение, че както всеки документ в процеса, така и **е-документът може да бъде предмет на производство по оспорване на истинността на документ по реда на чл. 193 ГПК**.

Специфична особеност е, че ако за традиционния хартиен документ в рамките на съдебното дирене, а и при оспорване по реда на чл. 193 ГПК, за изясняване на характеристиките на документа (авторство, автентичност, наличие или липса на допълвания и корекции), съдът може да си послужи с назначаването на графологична (съдебно-почеркова) експертиза, очевидно този доказателствен способ е неприложим при е-документите (тъй като изявлението се материализира с електронни, а не ръкописни знаци). Поради това при изясняване на горните

характеристики при е-документи средството за това е назначаването на **съдебно-техническа експертиза**. Въпреки това, интересно е да отбележим, че съгласно най-актуалните разсъждения на ВКС: „**Законът не поставя като изискване за приемането на документа по чл. 184 ГПК, като доказателство по делото, всеки път съдържащите се в този документ данни да бъдат проверявани, чрез заключение на съдебно-техническа експертиза, поради което липсата на такава не може сама по себе си да бъде приета като обстоятелство, оборващо съдържащите се в документа констатации, в какъвто смисъл са мотивите на Софийски градски съд**“²⁰.

Всичко това сочи, че също както хартиеният документ, така и **е-документът е принципно годен да породи правни последици и при нужда може да бъде използван за целите на доказването**, освен ако в рамките на съдебния процес не е оборена успешно неговата формална и материална доказателствена сила. С оглед нарастващото значение на е-документите в оборота, е налице богата съдебна практика (макар и понякога противоречива по някои въпроси) относно използването на е-документи в рамките на процеса за доказване на правата на спорещите страни. Така например, **за доказване на относими факти и обстоятелства** (например сключване, прекратяване, изменение на договор, недействителност на сделка, недобросъвестност на страна) е **допустимо представянето на разпечатки от кореспонденция по електронна поща, извадки от електронни системи, мобилни приложения, средства за комуникация и други е-документи и др.**²¹

Вместо заключение - успешният бизнес е знаещият бизнес

Съвременните реалности са такива, че информационните и комуникационните технологии са неделима част от ежедневието. Бизнес процесите не са изключение. Ето защо, важно е всички бизнеси да знаят, че ако прибегнат към използването на електронна форма като алтернатива на писмената за създаване на ключови за дейността им документи (договори, фактури, поръчки, предавателни протоколи и други подобни), това не ограничава възможностите им за правна защита. **Правото признава качеството на документ и на електронния такъв, същият може да бъде годно доказателствено средство по съдебен спор и въз основа на електронен документ изправна по спор страна може да докаже претенцията си и да осъди неизправната** пред съд. Именно познаването на спецификите и правната уредба на е-документите могат да дадат ключово предимство на организациите при формиране и структуриране на бизнес процесите в тях.

Анализът е съобразен със законодателството към 01.12.2020 г.

Представеният анализ няма характера на правен съвет или консултация и не следва да бъде възприеман като достатъчен за разрешаването на конкретни правни проблеми, казуси и др. Мненията, изразени тук, са единствено на авторите и не отразяват непременно тези на Адвокатско дружество „Димитров, Петров и Ко.“, Фондация „Право и Интернет“, техните филиали или служители.

Росица ВАСИЛЕВА, адвокат в Адвокатско дружество „Димитров, Петров и Ко.“

Д-р Мартин ЗАХАРИЕВ, адвокат в Адвокатско дружество „Димитров, Петров и Ко.“ и експерт във Фондация „Право и интернет“

1 Повече за практическото му приложение в съвременния бизнес вж. Василева, Р., Захариев, М. За практическото приложение на електронните подписи в частноправните отношения. - В: Търговско и облигационно право, 2020, № 11, с. 34-51.

2 Повече за стандартите вж. Димитров, Г. Право на информационните и комуникационните технологии. Част I. Гражданскоправни аспекти. Електронни документи и електронни подписи. Електронна търговия. Защита на интелектуалната собственост в ИКТ. Защита на потребителите. София: Фондация „Право и Интернет“, 2014, с. 62-63.

3 Така и Димитров, Г. Цит. съч., с 65.

4 Иванов, Б., Томанова, Р. Относно политиката при прилагането на електронния документ и удостоверителни услуги в контекста на електронните обществени поръчки, с. 7-8, URL: <https://www.ipa.government.bg/sites/default/files/otnosno_politikata_pri_prilaganeto_na_elektronniya_dokument_i_udostoveritelni_uslugi_v_konteksta_na_elektronnite_obshchestveni_porчки_0.pdf> (01.12.2020).

5 Пак там, с. 8.

6 Пак там.

7 Отделно следва да се има предвид, че и неподписаният е-документ може да породи правни последици, стига лицето, което се ползва от документа, да докаже авторството. Вж. в този смисъл Иванов, Б., Томанова, Р. Цит. съч., с. 9 и цитираната там съдебна практика.

8 Като една от причините за това в теорията се посочва, че в ЗЕДЕП (Закон за електронния документ и електронния подпис - предишното наименование на ЗЕДЕУУ) не са уредени правила, които да съответстват на допълнителните изисквания, които се поставят при такава писмена форма - например електронно нотариално удостоверяване. Като друга причина се сочи невъзможността при саморъчно писмено изявление да се направи е-изявление - вж. повече в Калайджиев, А., Белазелков, Б., Станчева, В., Димитров, Г., Марков, Д., Йорданова, М. Електронният документ и електронният подпис. София: Сиела, Център за изследване на демокрацията, 2004, с. 42.

9 В този смисъл вж. също и Калайджиев, А., Белазелков, Б., Станчева, В., Димитров, Г., Марков, Д., Йорданова, М. Цит. съч., с. 43.

10 Вж. старата редакция на чл. 1, ал. 2, т. 2 ЗЕДЕП от 2001 г.

11 Иванов, Б., Томанова, Р. Цит. съч., с. 10.

12 Така Димитров, Г. Цит. съч., с. 67.

13 Така Димитров, Г. Цит. съч., с. 68.

14 Пак там.

15 Решение № 70 от 19.02.2014 г. по гр. д. № 868/2012 г. на ВКС.

16 Пак там.

17 Решение № 270 от 19.02.2015 г. по гр. д. № 7175/2013 г. на ВКС.

18 Отново Решение № 270 от 19.02.2015 г. по гр. д. № 7175/2013 г. на ВКС.

19 В този смисъл Определение № 731 от 15.10.2012 г. на ВКС по т. д. № 1246/2011 г., II т. о., ТК.

20 Решение № 97 от 15.09.2020 г. по гр. д. № 2479/2019 г. на ВКС, IV г. о.

21 Така например в Решение № 77 от 17.03.2015 г. по гр. д. № 2040/2014 г. на НКС съдът приема, че разменената електронна имейл кореспонденция между страните има характер на размяна на е-документи: „Електронната поща, когато е изпратена чрез Интернет и съдържа изявление с гражданскоправно значение, съставлява електронен документ по смисъла на чл. 3, ал. 1 ЗЕДЕП. Видно от заключението на приетата по делото техническа експертиза, по-голямата част от електронните съобщения между страните по договора, на която ищецът се позовава, се съхраняват както при ищеца, така и при ответника. Това означава, че страните са възприели с конклюдентни действия този начин на кореспонденция, т. е. те са се съгласили изявленията, които се правят чрез електронните съобщения, да се считат в отношенията им като електронни документи“. В Решение № 70 от 19.02.2014 г. по гр. д. № 868/2012 г. на ВКС е прието, че използването на електронна карта за достъп от служител води до генериране на подписани е-документи: „Работодателят (касатор в настоящото производство) е издал на ищцата електронна карта, осигуряваща достъпа ѝ чрез преодоляване на защитите на контролната система, а ищцата е приела тази карта срещу саморъчен подпис. Така страните по делото са постигнали съгласие по чл. 13, ал. 4, изр. 2 ЗЕДЕП за характера на изявленията, които се правят чрез тази карта - те се приравняват на подписани саморъчно от ищцата документи. С всяко използване на картата ищцата създава електронно изявление, чиято словесна част се генерира автоматично от системата за контрол и се изразява в посочване на датата и часа, в които е преодоляна защитата за достъп до сградата. Използването на предоставената на ищцата от работодателя карта е равнозначно на подписване на това цифрово създадено словесно изявление с електронен подпис по смисъла на чл. 13, ал. 1 ЗЕДЕП. Така генерираните електронни документи за исковия период, възпроизведени върху хартиен носител и представени в заверен от касатора препис по делото, не са оспорени и не е искано представянето им на електронен носител“.
